

A RADIKALIZMUS
PROGRAMMJA ÉS CÉLJA

DR. POLÁNYI KÁROLYNAK
A SZEGEDI RADIKÁLIS PÁRT
1918 DECEMBER 1. TARTOTT
NAGYGYÜLÉSÉN ELMONDOTT
:: BESZÉDE. ::

DR. HOLLÓS JÓZSEF ELŐSZAVÁVAL.

KIADJA: A SZEGEDI POLGÁRI RADIKÁLIS PÁRT.

ELŐSZÓ.

Két hónappal a magyar forradalom után tartotta második nyilvános gyűlését a Szegedi Radikális Párt. Első gyűlése közvetlenül a világháboru előtt volt, mely egyttal az országos párt első vidéki zászlóbontását képezte, amelyen maga *Jászi Oszkár* fejtegette a radikális párt főbb programpontjait: a demokráciát, a birtokreformot, a nemzetiségekkel való megegyezést. Emberöltökre szóló programot nyújtott a párt vezére s valóban az a bizonyos „Uj Magyarország“ akkor még mindnyájunk előtt az elérhetetlen messzeségben derengett. 4 $\frac{1}{2}$ év sem telt el azóta s ime a sok tekintetben utópiának látszó program az ország népének egyetlen hatalmas megmozdulására máris szinte túlhaladottá vált s ime második gyűlésünkön már újabb irányok keresése, újabb célkitűzések váltak szükségessé. A szegedi párté marad a dicsőség, hogy az új irány zászlóbontása a mi gyűlésünkön történt, mert *Polányi Károly* előadását új zászlóbontásnak, a radikalizmus új megnyilatkozásának tekinthetjük.

Kavarog és forrong a társadalom. Uj világok, uj eszmék, új irányok teremnek. Az osztályok kizökkennek pályájukból, elvesztették utjukat és igazságukat, polgári tömegek özönlenek be a munkások táborába s

a szociáldemokraták visszahökkennek a világmegváltás váratlan eljövételétől. A világháboru véget ért, de a világbéke még messze van, az emberek továbbra is gyilkolják és sanyargatják egymást s ebbe a zürzavaros homályba reménysugárként világít bele a radikális új célkitűzése, mely az osztályharc helyébe az emberi értelmet és tudást helyezi a társadalom irányítójául.

Dr. Hollós József.

Tisztelt Polgártársak!

Van szerencsém Önöket az Országos Radikális Párt nevében üdvözölni! Annak a pártnak a nevében, amelynek a vezetési egy fél emberöltő óta, mint egyedüli polgári párt a régi Magyarországon rendületlenül és lankadatlanul az új Magyarországot, a magyar polgári demokráciáért küzdöttek.

Mi adott nekünk erőt ehhez a küzdelemhez?

Az a szilárd meggyőződés, hogy a nagybirtok és a bankuralom alatt ennek az országnak el kell néptelenednie, gazdaságilag el kell szatnyulnia, politikailag pedig a szociális és nemzeti elnyomás által belsőleg meggyengülve, nem állhat ellent a körülöttünk kifejlődő demokráciák világtörténelmi fölényének.

Erőt adott nekünk ehhez továbbá az a meggyőződés, hogy meg kell óvni az országot a forradalmi rázkódtatásoktól, nehogy az operáció megölje a beteget.

Azok az igazságok, amelyeket a Társadalomtudományi Társaság, A Szabadgondolkodók Magyarországi Egyesülete, a Reformklub, a Galilei-kör egyedül hirdettek; azok nemcsak a szociológiai művekben olvashatók többé, azok ma véres betűkkel vannak felírva a világtörténelem egére!

A mi eszméinket, a mi ideáljainkat nem lehet többé lemosolyogni a magyar globus reálpolitikájának nevében, mert ime a militarizmus és feudalizmus u. n. reálpolitikája szappanbuboréknak bizonyult, amely az entente által győzedelmesen forgatott demokratikus és pacifisztikus eszmék hatása alatt semmibe foszlott,

mintha soha nem is lett volna. Hol vannak ma azok, akik fölényesen hirdették, hogy „sajátos hazai viszonyaink folytán“ a demokrácia meg fog állani a magyar határoknál, azoknál a határoknál, amelyeket az ő fegyvereikkel megvédeni ime nem sikerült? És hol vannak azok a szakértők, akik azt állították, hogy a radikális eszmék nem férnek össze a magyar ember természetével? Ime a néplélek első szabad megnyilatkozása elsöpörte őket örökre!

Az új Magyarország története és a radikalizmus története egy és ugyanaz.

Kik voltak azok, akik egyedül hirdették a történelmi osztályok agyarkodásai és az ipari munkásság közönye mellett, hogy a földkérdéssel áll és bukik a magyar jövő? Hogy sem a hitbizományi uralom, sem a föld szociálizálása meg nem teremthetik az egységes parasztdemokráciát, a többtermelést, a viruló mezőgazdaságot? Hogy nem annak kell a földet elsősorban adni, akinek már van, hanem elsősorban a törpebirtokosokat és a földnélkülieket kell földhöz juttatni, még pedig *magántulajdonul*?

A Radikális Párt programja volt ez és ma is az.

Kik voltak, Polgártársaim, azok a kigunyolt, üldözött, lehazaárulózott és elveikért megkövezett politikusok, akik a történelmi pártok nyilzápóra és a szociáldemokraták közönye mellett azt hirdették, hogy ezt az országot romlásba viszi egy hazug, képmutató, egy igazságtalan *nemzetiségi politika*? Kik voltak azok, akik viták, gyűlések, könyvek és röpiratok szakadatlan sorával agitáltak amellett, hogy a nemzetiségi testvéreknek jogot kell juttatni, azt a jogot, amelyet az Eötvös József és Deák Ferenc bölcs törvénye nekik megadott, de egy önző és szűklátókörű dzsentri uralomtólük a saját érdekében megtagadott?

Ma, amikor ennek a bűnös rendszernek a véres gyümölcseit — sajnos — megértük, a Radikális Párt

kell megvívniok egy jobb világrendért való harcukat? Ismét a Radikális Párt vezeték voltak azok, akik felkarolták ezt a réteget, amely a munkásság és a tölt között szétmorzsolódik és akik az Országos Radikális Pártot erre építették.

Ennek a széles és gazdag rétegnek mi voltunk elméletben és gyakorlatban egyaránt az első képviselői és amikor a többiek majd ismét eszerben hagyták őket, mi maradunk az utolsó képviselői is!

A Radikális Párt vetette fel tehát és vitte Magyarországon győzelemre a földkérdés, a nemzetiségi egyenjogusítás, a dunai konföderáció és a pacifizmus eszméit és tőle indul ki a középosztálynak, vagyis a fejmunkások és a munkájukból élő értelmiség, iparosok, kereskedők, parasztbirtokosok szervezésének és irányításának a programja.

És ami legjobban határolt el bennünket jobbról és balról is az erőszak pártjától: a Radikális Párt sohasem hitt a *politikai kuruzslásban*. A reakciós rendszer látszatgyógyszerét épp úgy elutasítottuk magunktól, mint a forradalmi dögönyözés módszerét. Mi nem hittünk az „erős kézben” sem akkor, amikor azt Tisza István alkalmazta, sem akkor, amikor ezzel a kizsákmányoltak fenyegettek.

A *gyökeres reformok* hirdetése, ezt volt mindentör a Radikális Párt programja. Sem a kuruzsló jelszavak kéjgázában, sem a kuruzsló erőszak érvágásaiban nem hiszünk mi soha. Csak az értelemről vezetett kézzel, csak a felelősségtől áthatott szívvel, csak a hivatottak által *idejekorán* végzett beavatkozásban hittünk és hiszünk ma is: az *életmentő operációban*.

Jóslataink — sajnos — beteljesedtek. A reakció elárulta és romlásba vitte az országot, a forradalmat az anarchia veszélyét felidéztek. A mi nagy igazunk napfényre jutott, de — sajnos — későn.

Csak egy az, amit ez a mult megérlelt a Radikális Párt számára és ami a jövőre is az erőnk: a harok közepette egy új generáció növekedett fel, amelynek a politikai következetesség nem a politika csupán, hanem a maga programja, egy új generáció, amelynek számára az eszmei meggyőződés nemcsak a gyakorlati politika koronája, de az egyetlen út is annak megvalósítására.

A Radikális Pártot a jelen helyzet kormányon találja, de a feladataink ma is azok, amelyek voltak. Újra súlyos veszélyekkel találja szemközt magát a társadalom. Egyrészt a *külellenség*, másrészt a jobbról, balról anarchiával fenyegető forradalmak veszélye.

A párt ismét teljesíteni fogja történelmi hivatását. Se kívülről, se belülről, se jobbról, se balról nem az erőszak kilátástalan kuruzslása, hanem a gyökeres reformok módszere oldja meg hazánk és az emberiség problémáit.

A szocializmus és a radikálizmus közötti különbség a forradalom előtt nem volt aktuális, gyakorlatilag a két párt követeléseit csak a hangsúlyban tértek el egymástól.

Ez a helyzet most gyökeresen megváltozott. A demokratikus intézmények, de még inkább a demokratikus hatalom-eltolódás olyan mértékben váltak valóra, ahogy azt még nemrég elképzelni sem tudtuk volna. Ezzel mindenféle „átmeneti program” túl van haladva. A szocialisták alapprogramjukra térnek át, még pedig kétféle módon: az egyik csoport a marxi koncepcióhoz hűven, a forradalmi úton kívánja a proletariatus állítását beiktatni és egy csapásra megvalósítani a termelési eszközök társadalmassítását, a másik a demokrácia alapján marad meg és fokozatosan kívánja megvalósítani ugyanezt. Abban azonban megegyeznek, hogy az alapprogram beváltása elől immár kitérni nem lehet. A szocializmus végcélja esedékessé vált.

A radikálizmus és szocializmus megegyeznek abban, hogy a mai társadalmi berendezkedések igazságtalanok és észszerűtlenek és hogy a helyükbe igazságos és észszerű berendezéseket kell tenni. Megegyeznek abban is, hogy igazságos jövedelemeloszlás csak az olyan, amely a munkanélküli jövedelmet kiküszöböli és hogy észszerű berendezések azok, amelyek az anyagi és erkölcsi javak tékozlását kizárják. Mind a két párt tehát a mai társadalom politikai és gazdasági átalakítását kívánja az igazságosság és észszerűség elvei szerint. A mai társadalom átalakítása: ez az a *negatívum*, amelyben mindketten megegyeznek, de a *pozitív* megoldás útjaiban nagyon eltérnek egymástól. Míg a szocializmus az igazságos és észszerű társadalmat a termelési eszközök társadalmosításával kívánja elérni és pedig kizárólag az ipari proletariatus útján, addig a radikálizmus sem erre az eszközre, sem annak végrehajtására az emberiség sorsát rá nem bizza, hanem az igazságos és észszerű berendezéseket *egyedül egy, az értelmi erők minden irányu vezetése alá helyezett társadalomtól várja. Ezt a magasabb rendű társadalmat a gyökeres reformok egész sorozatával kell biztosítani.*

Az orthodox marxizmus ugyanis, mint valódi korszak a burzsoázia vezetőit is meghódította volt a maga számára. Az emberi társadalomban csak termelési rendszert, az emberi történelemben pedig csak gazdasági tényezőknél automatikus működését látja, — ezt a beállítást a burzsoázia vezetői a proletariatus teoretikusaitól vették át. A két elkeseredett ellenfél: a munkásság és a burzsoázia, mint ugyanannak a közös túlhaladott felfogásnak a letéteményesei állnak szembe a radikálizmussal. Az ő közös illúzióik voltak korunkban azok, amelyek az eszmei és szellemi erőktől a történelmi hivatottságot megtagadták és mint valami elkerülhetetlen fátumot, vonultatták fel a gazdasági munka uralmát a szellem munkája felett.

A marxizmus — akár a munkások, akár a polgárok képviseljék is tanait, — a kézi munkás szemével nézi a társadalmat, míg a radikálizmus a szellemi munkás szemével nézi azt. Az előbbi kívülről látja, a világot és a társadalmi fejlődés puszta automatizmust jelent számára, amelyet az osztályharc gépezete mozgat, az utóbbi azonban belülről szemléli azt és a saját művét ismeri fel az emberiség haladásában. A szellemi munkásnak csak eszmélnie kell és átveheti a társadalmi vezetését a szellem jogán, amely a társadalmi mindenkoros titkos irányítója volt.

A radikálizmus, mint politikai és gazdasági mozgalom, a mai társadalom teljes átalakítására törekszik. Ezzel a „Zukunftstaat“ képzetet, mint vallásos elemet kiküszöbölte a gondolkodásából. Az ő programja nem a jövő államban esedékes, egy másik társadalomban, amelyből a maiból csupán az erőszak és forradalom ugrásával lehet eljutni, hanem ellenkezőleg itt és most akarja a nagy reformmunkát megkezdeni és végrehajtani. Ennek a Zukunftstaatnak sem a szükséges eljövételében, sem abban nem hisz, hogy a proletariatus fejszeapásai lesznek az a varázsütés, amelyre az meg fog nyilatkozni. Legfőképen pedig nem hisz abban, hogy a társadalom és az ember gyökeres átalakítását, a társadalmi tulvilágra, a ködös Zukunftstaatra kellene halasztani, hanem azt hirdeti, hogy csak egy társadalom van, az, amelyben mi élünk és hogy minden társadalmi kötelesség teljessége ebben, itt és most, esedékes.

Ebből folyik, hogy a radikálizmus nem ismeri el a magántulajdonnak azt a központi jelentőségét, amelyvel azt a szociálisták felruházzák. Nem fogadja el, hogy egy társadalom, amelyben a magántulajdon intézménye fennáll, gyökeresen meg nem javítható, sem ennek azt a döntő gyakorlati következményét, hogy minden gyökeres javítást a mai emberen és a mai

társadalmon ezért a jövő államára kell halasztani. Ahova pedig tudvalevőleg átmenet nincsen, mert ott kezdődik, ahol a magántulajdon intézménye végződik. A radikálizmus ezzel szemben a magántulajdon nélkül tartja lehetetlennek a társadalom továbbfejlődését és haladását és az ő számára a „jövő társadalma“ már itt van körülöttünk, csak ki kell azt az emberekből és a viszonyokból hámozni.

A harmadik főkülönbség a szociálisták tanításával szemben már az elsőtől folyik, hogy míg azok a Zukunftsstaat megteremtését egyedül a proletariatusnak tartják fenn, addig mi sem ezt a feladatot el nem ismerjük, sem annak szükségszerű végrehajtóját kizárólag az ipari munkásságban nem látjuk.

A demokrácia alapjáról továbbá a radikálizmus le nem térhet. Az emberi egyenlőség erkölcsi alapján kell megmaradni, ha emberi közérdeket akarunk szolgálni. A demokrácia a mi számunkra nem uralmi rendszer, hanem a társadalom ideális életmódja. A *proletariatus diktatúráját* nem fogadjuk el soha, mint ahogy visszautasítottuk az uralkodó osztályok diktatúráját is. A demokráciában a kisebbség ne uralkodhassék a többségen, de a többség se zsarnokoskodjék a kisebbségen, — e fölött kell örködni annak, aki a demokráciában az emberiség jövőjét akarja biztosítani.

A radikálizmus a fejmunkások vezetése alá kívánja helyezni azt a hatalmas mozgalmat, amely minden egyedül a munkájában érdekelt rétegnek a segítségével és a javára, *ennek* a társadalomnak gyökeres reformok után való átalakulását tűzi ki céljául. Azokat az ideálokat, amelyeket a marxizmus a proletariatus számára kisajátított, amelyeknek az esedékeségét a jövő államára tűzte ki és amelyeknek a megvalósítását a gyárimunkás a gépeken való magántulajdon megszüntetésétől teszi függővé: azokat a radikálizmus tisztult és eredeti alakjában támasztja fel újra:

mint az egész társadalomnak a szellemi munkavezetése alatt önmagán végrehajtott öntudatos reformművét.

Ennek a reformmunkának a hadseregét a munka hierarchiája adja meg és megtagadva a kézimunkás illúzióját a testi munkáról, mint az igazi és valódi munkáról: a legfárasztóbb, leggyötrőbb és legproduktivebb munkát, a munkák munkáját helyezi a piramis élére: a szellemi munkát, amely minden más munkának a szervezője és irányítója, a többiek produktivásának az előidézője és a fenntartója. Egy olyan társadalom, amelyben a munka a teljes jutalmát megkapja, kell, hogy a munkaértékeket éppugy megkülönböztesse egymástól, mint a mai társadalom az áruértékeket különbözteti meg egymástól. A társadalmi egyenlőtlenség igazságtalan, amely a születésen, a fajon, a valláson, vagy a vagynon alapul: de éppen olyan igazságtalan volna az olyan társadalmi egyenlőség, amely a különféle munkák értékét el nem ismerve, azokat erőszakosan egyenlősítené. Éppen ezért minden embernek módot kell adni arra, hogy a képességei szerinti munkát végezhesse a társadalomban és *ezt* az egyenlőséget gyökeres reformok útján kell biztosítani.

A nagy utópisták utódaitól, korunk legkiválóbb gondolkodóitól, H. George, H. G. Wells, Popper, Lynkaus, R. Goldscheidtől származnak azok a reformeszmék, amelyek az emberiséget mai anarchikus állapotából az értelem erejével rendezett működés szintjére emelnék. Amíg a közélet szervezete szenvedélyek színtere marad, amíg a gazdaság a profithajszoló egyesek és az érdekeikért küzdő csoportok vak viaskodása, a társadalom az osztályok harcának a csatateré és az állam maga pusztán tehetetlen eredője az egymással harcban álló lehangosabb nyers ellentéteknek: addig az emberiség el nem kerülheti a katasztrófák sorozatát. És amit a liberalizmus nem tudott elérni, a politikai

harc teljes szabadságával, azt a socialismus épp oly kevésbé érheti el az osztályharc módszerével, mert lényegében mindkét eszköz egy. E közös módszer nemcsak durva és primitív, mert a durva és kiméletlen egymást-rombolást szükségszerűleg tünteti fel, hanem teljességgel kilátástalan is. Az *eredő*, amely így szabadon kialakul, mutatója ugyan a megmérkőzött erőknek, de az irány, amelyet mutat, nem felel meg senki érdekének sem és romlásba viszi az összességet.

Ezért a kor egyetemes kérdése az: miképen lehet a céltalan harc módszerét az emberiség tudatos összeműködésével helyettesíteni? Ha már nem lehet megszüntetni az érdekellentéteket, hogyan lehet az emberiség közös érdekeit azoktól függetleníteni, hogyan lehet a közös sors feletti döntést végzetes hatásaiktól megmenteni?

Meg kell valósítani azokat a gyökeres reformokat, amelyekkel korunk nagy gondolkozói az értelmi erők minden irányu vezetését a társadalomban biztosítani akarják: *más ut nincsen*.

Az értelmi erők vezetése nem az értelmiségi osztály vezetését jelenti. A magyar értelmiség volt az, amelyet belső értékeiben legjobban lesorvasztott és elaljasított az erőszak és a korrupció rezsimje. A világ értelmisége pedig ebben a háboruban mutatta ki, hogy az értelmi erők, amelyekből él, azok benne nem élnek és hogy a társadalmi csoportok önzően vak érdekeinek és a csőcselék érvsüket szenvedélyének a kihegyezője és az elmérgesítője épen az értelmiség volt.

Az értelmi erők vezetése annyit jelent, hogy az érdek és a szenvedély romboló lázadásaival szemben irányító és építő eszméknek kell átvenniök a társadalom feletti uralmat. Az érdek vak, a szenvedély süket: csak az értelem az, ami befogadó és belátó. Az érdek és a szenvedély szervezetei az emberiséget kilátástala-

lan bonyodalmakba döntötték, csak az ész ereje lesz képes ezekből őket kivezetni.

De az értelmiségi foglalkozások egymagukban sohasem testesítették meg a társadalom értelmi erőt.

A szellemi munka táborát az értelmiségi foglalkozások nem meritik ki. Annak legnagyobb részét azok végzik el többnyire öntudatlanul, akik a gazdasági élet hivatásaiba beépítve, mint vállalkozók, iparosok, kereskedők, a jószágok termelésének és forgalmának a sorsát irányítják. Bár a tőke, a föld, a másik két termelési tényező munkájukhoz nélkülözhetetlenek, mégsem a tőke járadéka az, sem pedig a földé, amiből élnek, hanem elsősorban annak a szellemi munkának az ellenértékét élvezik, amelyet a gazdasági szervezés, irányítás, kezdeményezés kockázatos terein elvégeznek. Merő látszat, amely azonban magát az iparost és a kereskedőt is megtéveszti, mintha nem a munkájából élne ő is. Csakhogy ezt a munkáját nem abban a tudatban végzi, hogy közhasznú tevékenységet lát el, hanem abban a tudatban, hogy kizárólag a hasznát keresi. Ha még hozzátesszük ama tökéletlen gazdálkodás mellett, a termelés iránya nem szükségképpen közhasznú is, valamint, hogy a forgalom (kereskedés) haszna is gyakran pusztán spekulatív differenciákból származik, megértjük, miért nem ismeri fel maga az iparos és a kereskedő sem azt, hogy ő nem valami rejtélyes járadékból él, hanem az általa elvégzett *szellemi munkákból*. A burzsoázia, amely a tőke és a kézimunka között áll, elsősorban a maga szellemi munkája alapján helyezkedik el a jövedelemeloszlás rendjében. A járadék-jövedelem kora letűnt. Azt a régi formájában helyre nem fogja állítani többé semmi sem, de ha helyre állíthatná is, a Radikális Párt erre a hivatásra nem vállalkozik soha!

A termelést úgy kell befolyásolni és irányítani, hogy a haszonnal járó foglalkozások egyuttal köz-

hasznuk is legyenek. Akkor az iparos és a kereskedő fel fogja ismerni, hogy nem a profit az, amelyből élnek, hanem, hogy a szellemi munkájuk erejével a társadalom nélkülözhetetlen tevékenységeit látják el. Ehhez a tevékenységhez pedig a köz érdekeben a termelő eszközöket magánkézben kell meghagyni, mert egyéni kezdeményezés és kockázat nélkül többtermelés lehetetlen.

Az értelmi erők vezetését elsősorban attól várjuk, hogy a szellemi munkások öntudatra ébrednek és nem azonosítják magukat tovább az elbukott burzsoázia privilégiumaival, amelyekből nekik eddig is csak morzsák jutottak, szívvel-lélekkel csatlakoznak a munka társadalmához. Ebben az új pártban együtt lesz az a munkás tábor, amely nélkül a világ sorsát még soha el nem döntötték és amely az új világ vezetésére egyedül vállalkozhatik: a szellemi munka diadalmas tábora.

A köz- és magánalkalmazottak ennek a tábornak a zömét alkotják.

A kézimunkás és fejmunkás testvérek. A közéletben is vállvetve kell küzdeniök a munka társadalmáért.

Egy célért harcolnak, más-más eszközökkel.

A kézi munkások táborában a fejmunkás mindig súlytalan, idegen elem marad, mert a kézimunkás szemében ugyan a fejmunkás is proletár, de még csak nem is igazi proletár.

A kézimunkás világfelfogása szükségkép materialisztikus. Számára csak az a munka, aminek kézzel fogható fizikai, anyagi eredménye van. És ezért csak a kézzel végzett fizikai, anyagi munkát tekinti valódi munkának. Az egyéb munka számára nem igazi munka, csak afféle könnyebb fajta, külső megerőltetés nélküli — nem termelő foglalkozás.

A szellemi munkás számára pedig a maga munkája a legigazibb, legvalódibb, az egyedüli munka. Anni már gépiesedett kézügyesség, abban kevés a fej szava, ami uniformisan és tömegesen megy végbe, abból hiányzik a munka lényege. A szellemi munkás filozófiája szüksépképen *idealista*.

A közös érdek egymás mellé állítja a munka két nagy táborát: a kézimunkást és a fejmunkást. A munkaadó az ő közös, nagy ellenfelük, még ha ez a munkaadó maga az állam is.

De ezt az együttes szervezkedést az zárja ki, hogy egymástól ellenkező módon értékeli az anyagi és szellemi munka becsét. Egy világnézet választja el őket egymástól és ez a világnézet, mindegyiküknek a munkájából fakadó világnézete. *Ezt az ellentétet gyakorlatilag csupán a külön szervezkedés oldhatja meg.*

A munka érdekeit gyakorlatilag csak az osztályharc alapján lehet megvédeni. A Radikális Párt is a fejmunkások szakszervezeti mozgalmát egy Szakszervezeti Tanács vezetése alatt az osztályharc álláspontjáról irányítja. De míg a социáldemokrata-párt világnézete ebben a gazdasági szervezkedésben kimerül és ezért az osztályharc szemszögéből véli az emberiség összes problémáit megoldhatóknak és erre egyedüli eszköznek csak az osztályharcot tudja ajánlani, addig a Radikális Párt tudatában van annak, hogy az emberiség jelen nagy kérdéseit *az osztályharc egyedül megoldani képtelen.*

Nem oldhatja meg az osztályharc az *anyagi nyomor* kérdését — és ma kevésbé, mint valaha, — mert a javak egyenlő felosztása ma keveset jelentene, amit a javak bőséges termelése jelent. A javak egyenletes felosztása a mai számunkra ezért elsősorban az *igazság* követelménye, de nem áltathatjuk magunkat azzal, hogy egyttal az általános jólét biztosítása is lenne. Ma nem a javak felosztása a főprob-

léma, hanem az, hogy *legyen mit felosztani*. Nem a jövedelem-elosztás egyedül, hanem a *többtermelés*.

Nem oldhatja meg az osztályharc a *nemzetiségi kérdéseket* sem, amely, mint valami lázas gyulladás emésztí az emberi közület testét. Nem igaz, hogy Macedóniában szerbek, görögök és bolgárok a kapitalizmus miatt gyilkolták egymást évtizedeken át, az örmény-török mészárlások oka sem a kapitalizmusban volt és a népek önrendelkezési joga címén a nemzetiségi előfeltételek elismerését Brest-Litovskban nem a kapitalizmus, hanem Trockij, mint az orosz szovjet-kormány külügyminisztere követelte.

Nem oldhatja meg az osztályharc a *népek békés együttműködésének* a kérdését sem. Az Internacionáléban szervezett népmilliók a világháború kitörését meg nem akadályozták, sőt azt meg sem kísérelték. A világháborút felváltó világforradalmat sem ők idézték elő, sőt azok nélkülük törték ki. Az osztályharc tábornai voltak az angol, a német, a francia és amerikai hadseregek gerincei, az ő támogatásuk és az ő szervezeti erejük vitte a világ legesztelenebb és legvérengzőbb háborúját. Az osztályharc elutasította magától a háború előtt a pacifizmus eszméjét, amelyet lemosolygott és most hiába vállalná a pacifizmus megvalósítását az osztályharc alapján. Az osztályharc csupán az anyagi érdekeket biztosíthatja és csak a gazdasági mozgalomnak lehet az irányelve. Nem biztosíthatja a közös emberi sors nagy kérdéseinek megoldását, sem a többtermelést, sem a nemzetiségi békét, sem a népek összhangzatos együttműködését. Pedig a dolgozó emberiség anyagi boldogulása is nemcsak a békekérdéseken múlik, hanem azon, hogy majd az emberiséget katasztrófák és belső lázak sora el ne eméssze.

A politikának nem lehet az osztályharc az irányelve. Mint a népek és a nemzetek harca, úgy az osztályok harca is jogos és üdvös, amíg az elnyomatás

ellen pozitív életlehetőségek eszköze, de mindent romlásba döntő, végzetes előítélet lesz, amint rögeszmévé fajulva öncéllá válik. Az osztályharc ma a munka jogainak a gazdasági védelmét szolgálja, de nem szabad a politika sarkpontjává tenni azt. Amilyen szükséges a megélhetés színvonalán, olyan kártékony, a világnézet alapjaképen. A radikálizmus harca nem osztályok harca az osztályok érdekeiért, hanem az emberiségnek végső erőfeszítése az önmaga megváltására. A radikálizmus, mint világnézeti mozgalom, osztályfeletti harcot tűz maga elé.

A világháborúk és világforradalmak katasztrófáinak sorozatát meg kell állítani.

Eszméljen önmagára az emberiség és vegye a kezébe a maga sorsát, nehogy megsemmisüljön a katasztrófák sorozatában.

A népuralom, amelyet a forradalom minden pártja együttesen megvalósított, a csőcselék uralmává csaphat át, amely a társadalom valamennyi anyagi, szellemi és erkölcsi értékeit megsemmisítéssel fenyegeti. Népek és osztályok vak viaskodása helyébe az emberiség tudatos összeműködését kell tenni.

Meg kell teremteni azt a világképet, amely a demokrácia alapján az értelem vezetését biztosítja, az érdemet elismeri.

A munka társadalmának az egén a tudás és az érdem testvércsillagzata ragyogjon és akkor a meggyötört emberiséget átfogjuk vezetni abba a társadalomba, amelyet az értelem erői vezetnek és amely a mainál igazságosabb és emberibb lesz.

Ebben a jelben győzni fogunk!